Representantforslag 111 S

(2016–2017)

fra stortingsrepresentantene Jonas Gahr Støre, Dag Terje Andersen, Rigmor Aasrud, Lise Christoffersen, Tove-Lise Torve, Martin Henriksen, Odd Omland, Stine Renate Håheim og Kari Henriksen

Dokument 8:111 S (2016–2017)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Jonas Gahr Støre, Dag Terje Andersen, Rigmor Aasrud, Lise Christoffersen, Tove-Lise Torve, Martin Henriksen, Odd Omland, Stine Renate Håheim og Kari Henriksen om handlingsplan for et seriøst og organisert arbeidsliv

Til Stortinget

Bakgrunn

Et seriøst og godt organisert arbeidsliv er et gode både for norske arbeidstakere og arbeidsgivere, men også for landet som helhet. Et omfattende trepartssamarbeid basert på høy organisasjonsgrad blant arbeidslivets parter, er en sentral del av den norske arbeidslivsmodellen.

Holden III-utvalget beskriver i NOU 2013:13 Lønnsdannelsen og utfordringer for norsk økonomi, fordelene med trepartssamarbeidet:

«Det inntektspolitiske samarbeidet mellom partene i arbeidslivet og myndighetene og høy grad av koordinering i lønnsdannelsen har bidratt til en god utvikling i Norge, med høy verdiskaping, lav arbeidsledighet, jevn inntektsfordeling og gjennomgående høy reallønnsvekst.»

Utvalget fremhever videre at det er et felles ansvar for arbeidslivets parter og myndighetene for å opprettholde systemet som så langt har tjent Norge vel:

«Flere forhold har gjort koordineringen mer krevende, som avtakende organisasjonsgrad blant arbeidstakere i organisasjoner med sentral samordning, endringer i næringssammensetningen, økt internasjonalisering og økt arbeidsinnvandring. For å opprettholde en koordinert lønnsdannelse må den vedlikeholdes både av institusjonene i inntektspolitikken og organisasjonene selv. Høy organisasjonsgrad kan lette koordineringen og gi en lønnsdannelse som bedre ivaretar hensynet til høy sysselsetting og lav ledighet. Både partene og myndighetene må støtte opp om koordineringen.»

Holden III-utvalget beskriver også behovet for tiltak mot sosial dumping og arbeidslivskriminalitet:

«Det er nødvendig med ordninger for å motvirke sosial dumping og lavlønnskonkurranse i lang tid framover. Allmenngjøringsinstituttet spiller en viktig rolle ved å motvirke svært lave lønninger i en del bransjer, men kan også ha problematiske sider. Myndighetene og partene bør løpende vurdere om allmenngjøringsordningen fungerer tilfredsstillende. Også gode kontrollordninger under Arbeidstilsynet og andre relevante instanser som politiet og skatteetaten, og godt samspill mellom instansene, er viktig.»

Etter forslagsstillernes syn er det en politisk oppgave å bidra til at den norske modellen, som baserer seg på et seriøst og organisert arbeidsliv med et omfattende trepartssamarbeid, styrkes.

Forslagsstillerne viser til at Riksrevisjonen gjennom omfattende undersøkelser av myndighetenes innsats mot arbeidsmiljøkriminalitet, Dokument 3:15 (2015–2016), og ved undersøkelse av myndighetenes arbeid mot sosial dumping ved offentlige anskaffelser, Dokument 3:14 (2015–2016), har påvist store mangler i myndighetenes bekjempelse av sosial dumping og annen arbeidsmiljøkriminalitet.

Riksrevisjonen mener Arbeids- og sosialdepartementet, Arbeidstilsynet, Justis- og beredskapsdepartementet og politiet må utnytte de samarbeids- og reaksjonsmulighetene de har, mer effektivt. De viser også til at offentlige oppdragsgivere må etterleve regelverket ved egne anskaffelser, og selv om Arbeids-

tilsynet har gjennomført få tilsynene av offentlige oppdragsgivere, har de tilsyn som er gjennomført, avdekket feil og mangler i flere anskaffelser – særlig i kommunal sektor.

Riksrevisjonen konstaterer at tilsyn mot sosial dumping ofte gjennomføres som enkle kontroller av identitetskort og arbeidsavtale, mens lønnsforhold kontrolleres sjeldnere. Mange av Arbeidstilsynets inspektører har gjennomført få tilsyn mot sosial dumping og har behov for mer kunnskap. Etter Riksrevisjonens syn er det fare for at tilsynene ikke blir grundige nok til å avdekke kriminelle forhold, og Riksrevisjonen mener det er kritikkverdig at Arbeidstilsynet ikke har god nok kompetanse til å bekjempe dette. Riksrevisjonen påpeker at reaksjonsmulighetene må utnyttes bedre. Milde reaksjoner og lite oppfølging svekker den avskrekkende effekten og respekten for Arbeidstilsynet som myndighet.

I rapporten «Situasjonsbeskrivelse 2014, Arbeidsmarkedskriminalitet i Norge», utarbeidet av Arbeidstilsynet, Kriminalomsorgen, Kripos, Mattilsynet, Nav, Politiets utlendingsenhet, Skatteetaten, Tollvesenet, Utlendingsdirektoratet og Økokrim, beskrives utviklingen i deler av arbeidsmarkedet som alvorlig. Det legges vekt på at fellesskapet taper store inntekter, og velferdsordningene i Norge får en svekket legitimitet. Samtidig blir arbeidstakere utnyttet, og dagens standard for arbeidsmiljø og sikkerhet i norsk arbeidsliv blir satt tilbake. I rapporten fremheves det at det seriøse arbeidslivet står igjen som taperen:

> «I visse bransjer er det nå vanskelig for aktører som ønsker å drive lovlig, å konkurrere på pris. Dette får en uheldig, konkurransevridende effekt på et lovlydig arbeidsmarked.»

Etter snart fire år med en regjering bestående av Høyre og Fremskrittspartiet er det vanskelig å se spor av omfattende tiltak for å styrke det seriøse og organiserte arbeidslivet. Trepartssamarbeidet benyttes i mindre grad enn tidligere. I flere saker har regjeringen gjennomført endringer som i realiteten svekker det organiserte arbeidslivet, ikke minst gjennom sine svekkelser av arbeidsmiljøloven. En rekke initiativer fra Stortinget med tiltak for å støtte opp under et seriøst og organisert arbeidsliv er nedstemt av regjeringspartiene og deres støttepartier.

Regjeringen Solberg har også i liten grad prioritert kampen mot sosial dumping og arbeidslivskriminalitet. Etatene pålegges nye oppgaver, men svekkes i sin kamp for å oppnå sine mål gjennom generelle kutt i bevilgningene. Regjeringens strategi mot arbeidslivskriminalitet har i liten grad tiltak som reelt medfører noen forbedring av situasjonen, og det er frem til nå ikke fremlagt grunnlag som kan bekrefte at utbredelsen av sosial dumping og arbeidslivskriminalitet begrenses.

Forslagsstillerne mener det er behov for kraftigere tiltak for å styrke det seriøse og organiserte arbeidslivet. Dette bør først og fremst gjøres gjennom tiltak for å styrke det organiserte arbeidslivet, men også tiltak for å styrke myndighetenes direkte arbeid overfor sosial dumping og arbeidslivskriminalitet.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

1. Stortinget ber regjeringen i samarbeid med partene i arbeidslivet finne tiltak for å øke organisasjonsgraden i det norske arbeidslivet, herunder å lage en opptrappingsplan for å doble fagforeningsfradraget i løpet av neste stortingsperiode.
2. Stortinget ber regjeringen sammen med partene i arbeidslivet vurdere om det skal etableres flere treparts bransjeprogram, og viser her blant annet til anleggsbransjen og bilbransjen.
3. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å gjeninnføre faste stillinger som hovedregelen i arbeidsmiljøloven gjennom å fjerne den generelle adgangen til midlertidige ansettelser.
4. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å definere hva en fast ansettelse etter arbeidsmiljøloven bør inneholde. Minimumskrav må være en bestemt stillingsprosent med arbeidsplan som også gir en forutsigbar ukentlig/månedlig arbeidstid, og disse arbeidsvilkårene må fremgå av arbeidsavtalen og dermed utgjøre grunnlaget for lønns- og arbeidsplikt.
5. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å gjeninnføre kollektiv søksmålsrett og vurdere om retten bør utvides til å omfatte ansatte i utleiebedrift så vel som i innleiebedrift.
6. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å definere «arbeidstaker» og «arbeidsgiver» i lovverket nærmere slik at det blir vanskeligere å omgå arbeidsgiveransvaret eller frata ansatte rettigheter.
7. Stortinget ber regjeringen gjennomgå regelverket for innleie slik at det ikke fortrenger faste ansettelser og rekruttering, men begrenses til arbeidsmiljølovens bestemmelser om midlertidige ansettelser.
8. Stortinget ber regjeringen gjennomgå og vurdere hvordan Arbeidstilsynet kan ha en mer aktiv tilsynsrolle når det gjelder vilkårene knyttet til innleie av arbeidskraft, herunder likebehandlingsreglene.

9. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å innføre en registreringsplikt for utenlandske tjenesteytere, utstasjonerte og selvstendig næringsdrivende, som utfører arbeid i Norge. Forslaget skal inneholde informasjon om arbeidssted, tidsperiode og de personer som utfører arbeidet.
10. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å endre arbeidsmiljøloven slik at avtaler med tillitsvalgte om tidsbegrenset innleie og avvik fra arbeidsmiljølovens alminnelige arbeidstidsbestemmelser bare kan inngås der det er hjemlet i landsdekkende overenskomst.
11. Stortinget ber regjeringen gjennomføre Seriøsitetsregisteret med den informasjonen som ble beskrevet i rapporten «Enkelt å være seriøs».
12. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å innføre registreringsplikt for arbeid på eiendom.
13. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å styrke allmenngjøringsordningen og gjøre det enklere å ta den i bruk, blant annet ved å forenkle dokumentasjonskravet.
14. Stortinget ber regjeringen gjennomføre en evaluering av konsekvensene ved å øke terskelverdien i forskriften om krav i offentlige kontrakter fra 500 000 kroner til 1,1 mill. kroner og skjerpe kravet til og bruken av lærlinger i offentlige kontrakter.
15. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å begrense antall ledd i offentlige kontrakter slik at utgangspunktet er hovedentreprenør og et underliggende ledd, men at flere ledd i leverandørkjeden kan aksepteres når særlig kompetanse eller et fåtall leverandører gjør det nødvendig. Dette må i så fall begrunnes og godkjennes før kontrakt inngås. Innleie omfattes av bestemmelsen.
16. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å utvide solidaransvar til bestiller, og utvide ansvarets lengde til seks måneder.
17. Stortinget ber regjeringen sikre et bedre samarbeid mellom utdanningssektoren og arbeidslivets parter. Dette gjøres blant annet gjennom å bidra til at kunnskap om arbeidslivet får økt plass i innholdet i relevante utdanninger og opplæringsløp, ved å legge til rette for at elevene får kunnskap om organiseringen av arbeidslivet, herunder samarbeidet med arbeidslivets parter, svart arbeid og retter og plikter som arbeidstaker, og ved å oppfordre utdanningsinstitusjonene til å trekke på samfunns- og arbeidsliv for å bidra til oppdaterte og relevante utdanninger.
18. Stortinget ber regjeringen sikre at arbeids- og tjenesteinnvandrere gis bedre opplæring både i språk, sikkerhetskultur og kunnskap om den norske arbeidslivsmodellen, herunder deres rettigheter og plikter som arbeidstakere.
19. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å forbedre godkjenningsordningen for renhold gjennom å sikre at det blir etablert en felles informasjonsportal som bidrar til at det blir enkelt å velge seriøst, og der alle berørte offentlige etater og relevante aktører fra bransjen presenterer sine ressurser samordnet, oversiktlig og brukervennlig.
20. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å innføre forbud mot å kjøpe renhold fra virksomheter som ikke er godkjent av Arbeidstilsynet, og øke kontrollvirksomheten overfor selgere og kjøpere av renhold for å motvirke svart arbeid.
21. Stortinget ber regjeringen foreta en helhetlig gjennomgang av regelverket som er til hinder for informasjonsdeling mellom kontrolletatene og mellom kontrolletatene og politiet, herunder reglene om taushetsplikt, med det formål å forenkle og tydeliggjøre regelverket og bedre mulighetene til å dele informasjon for å avdekke og bekjempe arbeidslivskriminalitet.
22. Stortinget ber regjeringen etablere arbeidskriminalitetssentre i alle landets politidistrikter og sikre felles opplæring og planer for disse.
23. Stortinget ber regjeringen sikre bedre kompetanse i offentlig sektor om oppdragsgivers oppfølging av oppdragstakers etterlevelse av krav til lønns- og arbeidsvilkår, herunder sikre at Arbeidstilsynet har tilstrekkelig kompetanse til å føre tilsyn mot sosial dumping.
24. Stortinget ber regjeringen bidra til et bedre samarbeid mellom myndighetene og arbeidslivets parter for å avdekke og motvirke sosial dumping og arbeidslivskriminalitet.
25. Stortinget ber regjeringen vurdere å utvide perioden for lagring av elektroniske mannskapslister til tre år.
26. Stortinget ber regjeringen sørge for at kontrolletatene og politiet har kompetanse og ressurser til å kunne identifisere og følge opp ofre for arbeidslivskriminalitet og menneskehandel, med det formål å hjelpe personer som utnyttes og som et ledd i arbeidet med å nå dem som står bak organisert arbeidslivskriminalitet og menneskehandel.
27. Stortinget ber regjeringen sørge for at det innføres et krav om kartlegging av situasjonen til personer som arbeider ulovlig i Norge før de eventuelt sendes ut av landet, som et ledd i arbeidet mot arbeidslivskriminalitet og menneskehandel.
28. Stortinget ber regjeringen sørge for at myndighetene har en helhetlig tilnærming til hvordan politiet og kontrolletatene møter personer som arbeider uten tillatelse og ikke har lovlig opphold, slik at de som kan være utsatt for grov utnyttelse eller

menneskehandel, opplever tillit til myndighetene.

29. Stortinget ber regjeringen sørge for at ofre for menneskehandel gis den beskyttelsen de har behov for og krav på etter nasjonal og internasjonal rett.

30. Stortinget ber regjeringen styrke tiltakene overfor konkursryttere ved å vurdere om strafferammene for brudd på konkurslovgivningen bør økes og om terskelen for å bli ilagt konkurskarantene senkes.

26. april 2017

Jonas Gahr Støre	**Dag Terje Andersen**	**Rigmor Aasrud**
Lise Christoffersen	**Tove-Lise Torve**	**Odd Omland**
Stine Renate Håheim	**Martin Henriksen**	**Kari Henriksen**

Trykk og layout: Stortingets grafiske seksjon